

C Pam Zhang

Al wat goud op de bergen is

Vertaald uit het Engels door Anne Jongeling

SIGNATUUR

2021

Goud

Ba sterft 's nachts, nu moeten ze op zoek naar twee zilveren dollars.

Tegen de ochtend stampvoet Sam in een bozig ritme, maar Lucy wil toch voor het weggaan iets zeggen. Stille weegt zwaar op haar schouders, drukt en drukt tot ze zwicht.

'Sorry,' zegt ze tegen Ba in zijn bed. Het laken dat hem toedekt is het enige propere oppervlak in dit donkere en stoffige hok, tot in alle hoeken en gaten zwart van de steenkool. Ba lette bij leven niet op rommel en in de dood gaat zijn gemeen samengeknepen blik er straal langs. Langs Lucy. Recht op Sam af. Sam de oogappel, het ronde bundeltje ongeduld dat in te grote laarzen bij de deur staat te trappelen. Sam die aan elk woord van de levende Ba hing ontwijkt nu zijn blik. Het treft Lucy als een mokerslag: Ba is echt weg.

Wroetend met blote tenen in de aardevloer zoekt ze naar woorden om Sam te bereiken. Balsem om jaren van pijn te bestrijken. Stof hangt spookachtig in het licht bij het enige raam. Geen zuchtje laat het bewegen.

Er prikt iets in haar wervelkolom.

'Pang,' zegt Sam. Sams elf jaren tegen Lucy's twaalf, hout op haar water, zei Ma altijd, toch is Sam een kop kleiner. Op het oog zo jong, op het oog zo lief. 'Te laat. Je bent dood.' Sam balt mollige vuistjes tot luchtpistolen en blaast tegen de denkbeel-

dige loop. Deed Ba ook altijd. Beste manier om de dingen te doen, meende Ba, en toen Lucy zei dat die nieuwe pistolen volgens Meester Leigh niet verstopten, dus doorblazen hoefde niet, vond Ba dat haar slaan ook de beste manier was. Die sterrenregen achter haar ogen, die venijnige pijnscheut in haar neus.

De neus is nooit meer recht gaan staan. Mijmerend duwt Lucy haar duim ertegenaan. Zelf laten helen, zei Ba, beste manier. Hij keek even toen de blauwpaarse bloem op haar gezicht was vervaagd, en knikte instemmend. Alsof hij het van tevoren had bedacht. Beste manier, een voelbare herinnering om te onthouden hoe bijdehand je was.

Er zit zand op Sams gebronsde gezicht, zeker, en Sam heeft het ingewreven met kruit om het (vindt Sam) op indiaanse oorlogskleuren te laten lijken, maar eronder is de huid gaaf.

Deze ene keer, omdat Ba's vuisten machteloos zijn onder het laken – en misschien is ze goed, is ze slim, denkt ze dat Ba naar haar zal uithalen omdat ze hem tergt – doet Lucy wat ze nooit doet. Ze heft háár handen, ze strekt háár vingers en ze port in het babyvet onder de verf op Sams kin. De kaaklijn zou je verfijnd kunnen noemen als Sam die kin niet zo strijd-lustig naar voren stak.

‘Weg met je pang,’ zegt Lucy. Ze duwt Sam als een outlaw de deur uit.

Zon zuigt hen leeg. Midden in het droge seizoen is regen een verre herinnering. Hun vallei is een zandplaat, in tweeën gedeeld door een wriemelend stroompje. Aan deze kant staan de gammele hutten van de mijnwerkers, aan de andere de wel-gestelde bouwsels met echte muren, glazen ramen. Om dit alles heen het oneindige gouddooraderde berglandschap, waar het hoge, verschroeide gras de armetierige kampen ver-

bergt van goudzoekers en indianen, hordes vaquero's, reizigers, outlaws, en de mijn, en meer mijn, en verder, en verder.

Sam recht de smalle schouders en steekt de beek over, rode kiel als een schreeuw op het barre land.

Toen ze hier aankwamen, groeiden er nog lange gele grassen in deze vallei, klapprozen na regen en aan de rand stonden struikheiken. De overstroming drieënhalf jaar geleden ontwortelde de eiken, de helft van de mensen verdronk of vluchtte. Maar hun gezin bleef, eenzaam en alleen aan de uiterste rand van de vallei. Ba, net als zo'n door bliksem getroffen boom: uiteengereuten, dode stam, halsstarrige wortels diep in de grond.

En nu Ba er niet meer is?

Lucy zet haar blote voeten in de afdrücken van Sams laarzen, zwijgend, ze spaart haar speeksel. Het water is al lang weg, ergens bleef de wereld na de overstroming dorstiger achter.

En Ma, ook al lang weg.

Aan de overkant van de kreek ligt de brede hoofdstraat stoffig te glinsteren als slangenhuid. Puiën verrijzen aan weerszijden: saloon en smid, handelspost en bank, hotel. Mensen blijven loom als hagedissen in de schaduw.

Jim, in zijn dorpswinkel, noteert in zijn kasboek – net zo breed als hij en half zo zwaar. Hij schijnt precies bij te houden wie wat schuldig is in de wijde omtrek.

'Pardon,' mompelt Lucy, slalommend tussen de kinderen door die bij het snoepgoed rondhangen, de hunkering naar verlichting van de verveling brandend in hun ogen. 'Mag ik? Sorry.' Ze maakt zich klein. Het kroost wijkt landerig uiteen, harde armen raken haar schouders. Vandaag geen knijpende vingers, dat scheelt.

Jim kijkt stug in zijn kasboek.

Iets luider. ‘Pardon, meneer?’

Een tiental blikken die Lucy doorboren, maar Jim negeert haar. Tegen beter weten in legt ze een hand op de toonbank om zijn aandacht te trekken.

Zijn ogen schieten omhoog. Bloeddoorlopen, omrand met rauwe huid. ‘Weg jij,’ zegt hij. Zijn stem pikeert als prikkeldraad. Zijn handen schrijven door. ‘Vanmorgen die toonbank nog schoongemaakt.’

Schor gelach achter haar rug. Het laat haar koud. Na al die jaren in dit soort oorden zijn haar tere delen uitgehard. Waar haar maag van samenknijpt, net als toen Ma stierf, is de blik in Sams ogen. Witheet, precies als Ba.

Ha! Lucy lacht omdat Sam het zal laten. Ha! Ha! Lachen als schild, om hen te betrekken bij de roedel.

‘Alleen hele kippen vandaag,’ zegt Jim. ‘Geen poten voor julie. Kom morgen terug.’

‘We hoeven geen proviand,’ zegt Lucy, die de smaak van kippenvel al op haar tong proeft. Ze richt zich in haar volle lengte op, armen langs zij, gebalde vuisten. En ze uit haar wens.

‘De enige magische woorden van belang komen van mij,’ zei Ba toen hij Ma’s boeken in het na stormachtig noodweer ontstane meer wierp. Hij sloeg Lucy om haar gehuil te stoppen, maar zijn hand was traag. Bijna liefdevol. Hij knielde voor haar neer, ze smeerde het snot uit over haar wangen. ‘*Ting wo*, Lucy meisje: op krediet.’

Er zit warempel enige magie in Ba’s woorden. Jim legt zijn pen neer.

‘Wat zei je, meisje?’

‘Twee zilveren dollars. Op krediet.’ Ba buldert tegen haar rug, in haar oor. Lucy kan de whisky in zijn adem ruiken. Zich

omdraaien is te eng. Als hij zijn kolenschoppen op haar schouders zou leggen, weet ze niet of ze zal gillen of huilen, rennen of haar armen onverbrekkelijk stijf om zijn hals slaan, hoe hij ook tiert. Ba's woorden tuimelen uit het diepst van haar keel als een geest die uit de duisternis komt gestrompeld: 'Maandag loonzakje. Het is maar een kleine overbrugging. Eerlijk waar.'

Ze spuwt in haar hand en steekt hem uit.

Jim moet dit refrein kennen. Van mijnwerkers, van hun verdroogde vrouwen en hun uitgeholde kinderen. Armoedig als Lucy. Smerig als Lucy. Jim doet in de regel dit: hij gromt, geeft het gevraagde product, en berekent het dubbele als het loon binnen is. Heeft hij geen zwachtels op krediet uitgedeeld na het ongeluk in de mijn? Aan wanhopige lui als Lucy.

Maar niet echt als Lucy. Jim neemt haar op. Barrevoets. Zweetplekken in haar jurk, vormeloos marineblauw, een vermaakte kiel van Ba. Stakerige armen, warrig wild haar. En dan haar gezicht.

'Granen kan je pa op krediet krijgen,' zegt Jim. 'Of iets vaags van een beest, wat jullie eten.' Zijn lippen krullen op, een glimp van vochtig tandvlees. Bij een ander zou het een glimlach heten. 'Voor geld moet hij naar de bank.'

Het speksel op Lucy's onberoerde vlakke hand droogt op. 'Meneer...'

Luiders dan Lucy's zwakke gesputter zijn de hakken van Sams laarzen die met rechte rug de winkel uit marcheert.

Sam: klein van stuk, maar de tred van een man door die kalfsleren laarzen. Sams schaduw likt aan Lucy's tenen; voor Sam staat een schaduw voor de ware lengte, het lichaam is een tijdelijke complicatie. 'Als ik straks cowboy ben,' zegt Sam. 'Als ik straks avonturier ben.' Meer recent: 'Als ik een beroemde

outlaw ben. Als ik groot ben.' Op die leeftijd denken ze nog dat hun wensen de wereld kunnen sturen.

'Banken helpen ons soort niet,' zegt Lucy.

Ze had net zo goed kunnen zwijgen. Stof kietelt in haar neus en ze blijft staan. Ze kucht, ze kokhalst, ze kotst het eten van gisteravond op de keien.

Daar zijn de zwerfhonden, bliksemsnel duiken ze op haar braaksel. Even aarzelt Lucy, ondanks de gejaagde roffel van Sams laarzen. In gedachten laat ze haar enige verwant lopen om neergehurkt tussen de honden te knokken voor elke kruimel die van haar is. Hondenleven bestaat uit maag en poten, rennen en vreten. Simpel leven.

Ze maakt zich groot en vervolgt als tweevoeter haar weg.

'Ben je zover, makker?' vraagt Sam. Deze keer is het een echte vraag, geen knauwend uitgespuugde kreet. Voor het eerst zijn Sams donkere ogen die dag niet samengeknepen. Afgeschut door Lucy's schaduw staan ze wijd open, met vanbinnen iets half gesmoltens. Lucy maakt aanstalten om het korte zwarte haar aan te raken waar de bandana scheef zit. De herinnering aan de geur van Sams babyhoofdje: pril, zuiver met olie en zon.

Haar manoeuvre laat de zon toeslaan. De donkere ogen knijpen zich abrupt samen en Sam deinst terug. Lucy ziet aan de bult in Sams broekzakken dat de vuisten weer in de aanslag zijn.

'Ik ben zover,' zegt Lucy.

De bank heeft een glimmende plankenvloer. Blond als het haar van de lokettiste. Geen splinter onder Lucy's voeten, zo glad. De stampende laarzen krijgen een botte bijklank, als een pistoolschot. Sams hals wordt rood onder de oorlogskleuren.

Bam-bam, galmt het door de bank. De lokettiste kijkt op.

Bam-bam. Ze leunt naar achteren op haar stoel. Achter haar doemt een man op. Zwaaiende horlogeketting aan zijn vest.

Bam-bam bam-bam bam-bam, naar de balie. Daar verheft Sam zich, hoog op de tenen tot het leer van de laarzen kreukt. Vroeger trippelde Sam altijd zo voorzichtig rond.

‘Twee zilveren dollars,’ zegt Sam.

De lokettiste vertrekt haar mond. ‘Heb je hier...’

‘Zij hebben hier geen rekening.’ De man neemt het woord, hij kijkt naar Sam als naar een rat.

Sam valt stil.

‘Op krediet,’ zegt Lucy. ‘Toe, alstublieft.’

‘Ik ken jullie van gezicht. Moet je van je vader komen schooien?’

In zekere zin wel.

‘Maandag loonzakje. We hebben wat uitstel nodig.’ Lucy zegt er niet bij: Eerlijk waar. Dat hoort die man toch niet.

‘We doen niet aan liefdadigheid. Vort, naar huis, stelletje...’ Zijn lippen bewegen, al is zijn stem gestokt, zoals bij de vrouw die Lucy ooit in tongen zag spreken, en een kracht buiten haar om zich door haar lippen wrong. ‘... schooiers. Anders roep ik de sheriff.’

Angst glijdt als ijskoude vingers langs haar wervelkolom. Niet voor de bankier. Wel voor Sam. Ze herkent de blik in Sams ogen en denkt aan Ba, stijf in zijn bed, ogen als starre spleten. Zij was vanmorgen als eerste op. Ze vond het lijk, waakte tot Sam wakker werd en deed haar best zijn ogen te sluiten. Hij is vast kwaad gestorven, dacht ze. Nu weet ze beter: ze zag de berekenende blik van een jager die zijn prooi beloert. Ze herkent nu al de eerste tekens van die bezetenheid. Dat loerende van Ba in Sams ogen. Ba’s woede in Sams lichaam. Nog los van de andere greep die Ba op zijn kind heeft: de laarzen, de

plek op Sams schouder waar Ba's hand rustte. Lucy kan het verloop uittekenen. Ba rot met de dag verder weg in dat bed, zijn geest vloeit uit hem vandaan en zal in Sam overgaan tot Lucy op een dag Ba uit Sams ogen ziet loeren. Sam, voor altijd verloren.

Ze moeten Ba begraven, eens en voor altijd, en zijn ogen onder het gewicht van zilver sluiten. Ze staalt zich voor het bedelen.

Sam zegt: 'Pang.'

Hou op met die grappen, wil Lucy zeggen. Ze wil de gebronsde mollige vingertjes pakken, maar ze lichten vreemd op. Zwart glanzend. Sam heeft Ba's pistool vast.

De lokettiste valt flauw.

'Twee zilveren dollars,' zegt Sam, met een stem een octaaf lager. Een zweem van Ba's stem.

'Het spijt me echt, meneer,' zegt Lucy. Haar bovenlip krult op. Ha! Ha! 'U weet, kinderen en gekkigheid, sorry voor mijn kleine...'

'Wegwezen, voor ik je laat lynchen,' zegt de man. Hij kijkt Sam recht aan. 'Vort, jij. Vieze. Kleine. Spleet oog.'

Sam haalt de trekker over.

Een dreun. Een schot. Een vlag. Een gewaarwording van iets kolossaals rakelings langs haar oor. Slaag met de ruwe vlakke hand. Als ze haar ogen opendoet, is de lucht grijze rook en Sam wankelt naar achteren, een hand tegen de beurse wang gedrukt door de terugslag van het pistool. De man ligt op de grond. Voor het eerst van haar leven weerstaat Lucy Sams betraande wangen, Sam komt nu tweede. Ze kruipt van Sam weg. Tuitende oren. Haar vingers raken 's mans enkel. Zijn bovenbeen. Zijn borst. Zijn hele, ongeschonden, kloppende borst. Er zit een buil op zijn slaap waar hij tegen de plank stootte toen hij

wegsprong. Verder is hij niet gewond. Het schot was niet raak.

In de wolk van rook en kruit hoort Lucy Ba lachen.

‘Sam.’ Ze weerstaat een andere behoefte. Geef niet toe aan tranen, niet nu. Wees sterk. ‘Sam, stomme idioot, *bao bei*, jij kleine etter.’ Ze vermengt het zoet en het zuur, het verwennen en het verwensen. Precies Ba. ‘We moeten gaan.’

Waar een meisje bijna om zou kunnen lachen is hoe Ba als goudzoeker naar deze bergen kwam. Duizenden anderen dachten eveneens dat onder het gele gras van dit landschap, onder de felle penningglans in de zon, een nog rijkere beloning schuilging. Maar niemand die in het Westen kwam graven hield rekening met de uitgedroogde dorst van het land, dat al hun zweet en al hun kracht opslokte. Niemand was op zijn stekeligheid voorbereid. De meesten kwamen te laat. De schatten waren opgegraven, opgedroogd. Het rivierwater klaterde goudloos. De aarde gaf geen gewassen. Wel vonden ze een veel doffere prijs diep in de bergen gedrukt: steenkool. Die bracht geen rijkdom, was ook geen feest voor het oog of voor de geest. Hij kon er zijn gezin mee voeden, min of meer, wormstekige granen en restjes vlees, tot zijn vrouw, uitgeteerd door de dromen, bij het baren van een zoon het leven liet. Wat zij aan voedsel had gekost kon hij nu aan drank besteden. Maanden van hoop en sparen leverden dit op: een fles whisky, twee graven op een plek waar ze niet gevonden zouden worden. Een meisje zou er bijna van in de lach schieten – Ha! Ha! – dat Ba hen hierheen had gebracht om rijk te worden en ze nu een moord zouden plegen voor twee zilveren dollars.

Dus stelen ze. Pakken wat nodig is om dit oord te ontvluchten. Sam, koppig als altijd, verzet zich aanvankelijk.

‘We hebben niemand kwaad gedaan.’

Dat was anders niet je bedoeling, denkt Lucy. Ze zegt: ‘In ons geval maken ze overal een misdrijf van. Desnoods passen ze de wet aan. Weet je nog?’

Sams neus steekt in de lucht, maar Lucy ziet de twijfel. Op deze wolkeloze dag voelen ze beiden de gesel van de regen. De ziedende storm binnenshuis, waar zelfs Ba niets tegen kon beginnen. Ze weten het nog.

‘Hier blijven gaat niet,’ zegt Lucy. ‘Ook niet om te begraven.’
Sam knikt ten slotte.

Ze tijgeren naar het schoolgebouw, buik in de modder. Hoe makkelijk verword je tot je scheldnaam: beesten, laag-bij-de-gronds gespuis. Lucy kruipt naar de plek om de hoek die door het schoolbord onzichtbaar is. Binnen weerklinken stemmen. De cadans van het opdreunen neigt naar het heilige en de klas beantwoordt de bas van Meester Leigh in koor. Bijna, bijna wil Lucy bijvallen.

Maar ze mag al jaren niet meer naar binnen. Haar schoolbankje is door twee nieuwe leerlingen ingenomen. Lucy bijt tot bloedens toe op haar wang en pakt de teugels van Nellie, Meester Leighs grijze merrie. En op de valreep ook de zware zadeltassen, rijkelijk gevuld met haver.

Thuis zegt Lucy wat Sam binnen moet pakken. Zelf blijft ze bij de schuur in de tuin. Binnen: gebonk, gekletter, de herrie van verdriet en woede. Lucy gaat niet naar binnen, Sam vraagt niet om hulp. Er is een onzichtbare muur tussen hen in verrezzen toen Lucy in de bank om Sam heen met zachte vingers aan de man ging voelen.

Lucy prikt een briefje op de deur voor Meester Leigh. Ze pijnigt haar hersens voor glorieuze citaten die hij haar ooit leerde, alsof dat meer over haar zou zeggen dan de diefstal.

Tevergeefs. Haar pogingen eindigen in een slordig neergekrabbeld sorry, sorry en sorry.

Sam komt naar buiten met slaapmatjes, karig proviand, pot en pan, en Ma's oude kist, slepend over de grond, bijna even lang als een man groot is, de leren riemen op barsten. Lucy weet niet welke aandenkens Sam erin heeft gestopt en het paard mag niet overbelast raken – maar dat ene tussen hen in bezorgt haar kippenvel. Ze zegt niets, geeft Sam een rimpelige wortel, hun laatste zoetigheid voorlopig. Een zoenoffer. Sam deelt de wortel met Nellie, de andere helft gaat de broekzak in. Het gebaar vertedert Lucy, al was het paard de gelukkige.

'Afscheid genomen?' vraagt Lucy als Sam het touw over Nellies rug werpt en knopen legt. Sam broemt en zet een schouder onder de kist. Het bruine gezicht kleurt rood, dan paars door de inspanning. Lucy helpt met tillen. De kist glipt in de lus en Lucy verbeeldt zich dat ze er iets in hoort bonken.

Opeens die zijdelingse blik van Sam. Donker gezicht, en erin, wit ontblote tanden. Een angstige siddering trekt door haar heen. Ze doet een stap terug. Ze laat Sam het touw alleen vastknopen.

Lucy neemt geen afscheid van het lijk binnen. Ze heeft haar wake die ochtend gehouden, urenlang. En eigenlijk is Ba tegelijk met Ma heengegaan. Dat lichaam, dat omhulsel van de man van weleer, is al drieënhalf jaar leeg. Straks zullen ze na een lange weg uiteindelijk van zijn kwade geest zijn verlost.

'Lucy meisje,' zegt Ba, die haar droom in hinkt, '*ben dan*.'

Hij is in een zeldzaam goede bui. *Ben dan*. Zijn favoriete scheldwoord is haar met de paplepel ingegoten. Ze wil zich omdraaien, hem zien, maar haar nek beweegt niet.

'Wat heb ik je geleerd?'

Ze begint met tafels opzeggen. Haar mond wil ook niet.

‘Weet je niet meer, hè? Overal maak je troep. *Luan qi ba zao*.’ Daar is de fluim van Ba’s spuwende walging. De onvaste bons van zijn slechte been, dan zijn goede. ‘Kan niks goed.’ Zij groeide terwijl hij verschrompelde. Zelden at. Wat hij nuttigde leek hooguit zijn razernij te voeden, die als een trouw mormel aan zijn zij bleef plakken. ‘*Dui*. Goed zo. Goezzo.’ Meer fluim als hij van haar weg schuift. Het lallen komt snel als hij drinkt. ‘V’linker. Verlinker.’ Rekenen had hij opgegeven, hij stouwde hun hutje vol met taal. Een kleurrijk vocabulaire dat Ma’s misprijzen zou hebben gewekt. ‘Luiebakstront – *gou shi*.’

Lucy wordt wakker in een zee van goud. Het droge gele gras wiegt hazenhoog tot in de wijde omtrek. De wind brengt een schittering als zonlicht op zacht metaal. Haar nek is stijf na de nacht op de grond.

Het water. Dat was een les van Ba. Ze was vergeten het water te koken.

Ze tilt de veldfles op. Leeg. Misschien droomde ze dat ze hem had gevuld. Nee... ’s Nachts kermde Sam van de dorst en is Lucy naar de rivier gegaan.

‘Slap en stom,’ fluistert Ba. ‘Waar zitten die hersens van je waar je zo prat op gaat?’ De zon is meedogenloos; hij vervaagt met een laatste dosis. ‘Die smelten doodleuk als je bang wordt.’

Lucy vindt de eerste plas braaksel, glimmend als een duistere spiegel. Onder een loom dansende vliegengzwerm. Meer klodders leiden haar naar de rivier, die bij daglicht erg modderig is. Bruin. Vervuild door de lozingen, net als alle andere stromen in een mijngebied. Ze was vergeten het water te koken. Verder naar beneden vindt ze Sam. Neergevallen. De ogen gesloten, de

vuisten niet gebald. De kleren één grote gonzende smeerboel.

Ditmaal kookt Lucy het water. Haar kampvuurtje laait op met een suf makende felheid. Als het water min of meer is afgekoeld, sponst ze Sams koortsige lichaam af.

Sams oogleden fladderden open. ‘Nee.’

‘Sst. Je bent ziek. Ik moet je helpen.’

‘Nee.’ Sam wast zich al jaren zelf, maar deze situatie is echt anders.

Sam spartelt futloos tegen. Lucy pelt met ingehouden adem tegen de stank de aangekoekte kleren af. De gloeiende koorts in Sams ogen lijkt een blik vol gloeiende haat. Ba’s afgedragen broek, bijeengehouden met touw, komt makkelijk los. Op het plekje tussen Sams benen stuit Lucy op iets hard, verstopt in een plooi in het ondergoed. Een gekromd uitsteeksel.

Lucy trekt de halve wortel uit de inkeping tussen de benen van haar zusje: een pover substituut voor wat Ba daar bij Sam had willen zien.

Lucy maakt het karwei helemaal af, al beeft haar hand zo hevig dat ze harder dan bedoeld het ruwe waslapje hanteert. Sam kreunt niet. Kijkt niet. Blik op de horizon gericht. Als de waarheid niet meer ontkend kan worden, veinst ze onverschilligheid jegens dit lichaam, dit nog androgyn kinderlijfe, gelauwerd door een vader die een zoon wilde.

Lucy weet dat ze iets moet zeggen, maar wat? Ze heeft dit pact tussen Sam en Ba nooit begrepen. Er is een berg in haar keel opgekomen waar ze niet overheen kan. Sams blik volgt de geruïneerde wortel die Lucy met een grote boog weggooit.

Een hele dag lang kotst Sam vervuild water uit en is daarna drie dagen geveld door de koorts. Ogen gesloten als Lucy pap kookt van haver en met takjes het vuur brandend houdt. In

die trage uren bestudeert Lucy een zusje dat ze bijna was vergeten: lippen als bloemknoppen, wimpers als donkere varens. De ziekte scherpt het ronde gezicht aan, net als bij Lucy: ruiterlijker, magerder, bleker, meer geel dan bruin. Een gezicht dat zwakte prijsgeeft.

Lucy spreidt Sams haar uit als een waaier. Drieënhalf jaar geleden kortgeknipt, nu valt het over Sams oren. Zijdezacht en zonverhit.

Sams vermomming leek onschuldig. Kinderlijk. Haar en zand en oorlogskleuren. Ba's oude kleren en Ba's nagebootste loopje. Maar al verwierp Sam Ma's manieren, al wilde Sam per se werken en altijd de hort op met Ba, Lucy zag er een ouderwetse verkleedpartij in. Nooit hoe ver dit ging. Nooit die wortel, die poging iets wezenlijks te willen veranderen.

Wel knap gedaan. Een extra lapje in het ondergoed, zo vastgenaaid dat het een verborgen zakje werd. Niet slecht voor een meisje dat gruwet van meisjeswerk.

De stank van de ziekte plakt aan het kamp, al is Sams buikloop voorbij en is ze voldoende aangesterkt om zichzelf te wassen. Vliegen zwermen hardnekkig rond en Nellies staart zwiept aldoor. Sams trots heeft al een knauw gehad, Lucy verzwijgt de stank.

Op een avond komt Lucy terug met het slappe lijfje van een eekhoorn in haar hand. Sams lievelingskostje. Het dier probeerde met een gebroken poot in een boom te klimmen. Sam is nergens te bekennen. Nellie ook niet. Lucy draait zich om en om, bebloede handen, bonkend hart. Op het kloppende ritme zingt ze over twee tijgers die verstoppertje spelen. Een eeuwigheid geleden stroomden in dit gebied nog rivieren die een grotere soort dan de jakhals konden hebben. Het lied komt uit een groenere tijd. Zit Sam ergens bang op een schuil-

plek, dan zal ze het herkennen. Twee keer meent Lucy een streep in het struikgewas te zien. Tiggertje, tiggertje, zingt ze. Voetstappen achter haar. *Lai*.

Een schaduw verzwelgt haar voeten. Een lichte druk tussen haar schouderbladen.

Deze keer zegt Sam geen ‘pang’.

In de stilte komen Lucy’s tollende gedachten tot rust, bijna vredig, als een bedaard rondcirkelende gier – haast hoeft niet als gedaan is wat moest. Waar had Sam het pistool verstoppt na hun vlucht uit de bank? Hoeveel kogels telt het magazijn nog?

Ze zegt Sams naam.

‘Bek dicht.’ Het eerste wat Sam zegt sinds dat ‘nee’. ‘In deze streek schieten we verraders neer.’

Ze herinnert Sam aan wie ze zijn. Makkers.

De druk kruipt langs Lucy’s wervelkolom omlaag. Tot Sams arm recht vooruitsteekt, alsof de vermoedigheid toeslaat.

‘Blijf staan.’ De druk neemt af. ‘Ik hou je in de gaten.’ Lucy moet zich omdraaien. Eigenlijk. Maar. ‘Weet je wat jij bent?’ brieste Ba tegen Lucy toen Sam met een blauw oog uit school kwam en Lucy met verdacht schone kleren. ‘Een lafbek. Een schijtluis.’ In werkelijkheid wist Lucy niet of Sam uit moed tegen de jouwende kinderen tekeering op de dag dat ze Sam tegenover hen zag staan. Was het moedig om stennis te schoppen of, zoals Lucy, zich rustig te houden en het speeksel van haar gebogen hoofd te laten druipen? Ze wist het toen niet en ze weet het nog altijd niet. Ze hoort de teugels knallen, Nellie hinniken. Stampende hoeven op de grond, elke stap zendt een trilling door haar blote voeten.

Ze zegt: ‘Ik zoek mijn jonge zusje.’

De zon staat loodrecht aan de hemel boven de nederzetting,

niet meer dan een kruising van twee straten. Iedere ziel ligt met deze hitte in een diepe sluimer, behalve twee broers die tegen een blikje schoppen tot het goedkope metaal openrijt. Ze gluren al een poosje naar de zwerfhond, de rugtas met eten is hun lokaas. De hond is hongerig maar argwanend, de vorige klappen zijn niet vergeten.

En dan krijgen ze haar in het oog, speciaal gezonden om hun verving te verdrijven.

‘Jullie haar gezien?’

In eerste instantie schrikken ze. Dan komen ze dichterbij. Lang meisje, langwerpige gezicht, scheve neus, vreemde ogen boven brede jukbeenderen. Een vreemd hoofd door dat nog vreemdere lichaam. Verstelde jurk, oude blauwe plekken die schaduwen onder de huid werpen. De jongens herkennen in haar iemand die nog minder geliefd is dan zij.

De vadsige jongen wil nee zeggen. De magere geeft hem een por.

‘Misschien wel, misschien niet. Hoe ziet ze eruit? Van dat haar als jij?’ Zijn ene hand schiet uit naar een zwarte vlecht. De andere tikt tegen de bultige neus. ‘Ook zo’n lelijke neus?’ Nu grijpen twee paar handen naar polsen en enkels, trekken de schuine ogen nog schuiner, knijpen in de strakgespannen huid van de wangen. ‘Van die gekke ogen als jij? Hm?’

De hond kijkt toe van een afstandje. Opgelucht.

Haar kalmte is ontregelend. De dikke klemt zijn hand om haar strot, alsof hij de woorden eruit wil pompen. Ze kent zijn soort. Niet dat treitergespuis dat haantje-de-voorstes is, maar het andere, traag, een lui oog, stotterend, de aarzelende meeloper. Bij wie de haat vermengd is met dankbaarheid omdat haar afwijkende voorkomen hem toegang tot de eigen roedel geeft.

Voorlopig houdt de dikke haar blik vast, verbaasd, en misschien duurt zijn wurggreep langer dan de bedoeling was. Ze snakt naar adem. Wie weet hoe lang hij was doorgedaan als er niet een rond bruin lichaam tegen zijn rug kwam geramd. De dikke jongen valt om, hijgend door de klap.

‘Blijf van haar af,’ zegt de nieuwkomer die hem raakte. Woedende ogen, samengeknepen gleufjes.

‘Waar is je leger?’ sneert de magere jongen.

Lucy krijgt opeens weer lucht, haalt rappend adem en ziet Sam staan.

Op Sams fluitsignaal komt Nellie achter een eik vandaan. Sam graait naar de plunjezak op de paardenrug. Wat Sam heeft willen pakken zal nooit iemand weten. Lucy hoopt op iets hards wat zwart glanst als pure steenkool. Maar eerst ont-snapt er een zompige witte homp uit de kist en ploft in het zand.

Lucy is verdwaasd. Rijst, denkt ze.

Het zijn wittige korrels, als rijst, maar ze wriemelen en dwa-len krioelend over de grond alsof ze de weg kwijt zijn. Sam kijkt onaangedaan. Het ineens opgestoken windje tussen hen in voert de indringende geur van bederf mee.

De magere jongen dartelt weg, krijsend. ‘Maden!’

Nellie, de goedaardige, welgemanierde merrie, nu huiverend, met rollende ogen, amper in toom gehouden, al vijf volle dagen belast met angst op haar rug, vat de uitroep op als een bevel en wil ervandoor.

Met Sam aan de teugels komt ze niet ver. Nellie steigert, de pannen kletteren dreigend. Een knoop schiet los, kist zakt scheef, deksel klapt open. Spuugt een arm uit. Een stuk van een voormalig gezicht.

Ba is half mummie en half moeras. Zijn magere ledematen

verdroogd tot bruin touw. Zijn zachtere delen – bekken, maag, ogen – een drab van groenachtig witte madekolonies. De jongens zien het niet, niet echt. Zetten het op een lopen bij dat wat een gezicht kon zijn. Lucy en Sam kijken wel. Hij was, per slot van rekening, hun bloed. Och, denkt Lucy, dit is niet erger dan al zijn andere door drank of razernij monsterlijk gevormde gezichten. Ze doet er een stap naartoe, de blik van Sam als lood op haar rug. Behoedzaam laat ze de vastgeknoopte kist op de grond zakken. Tilt het lichaam er weer in.

Er verschijnt een beeld voor haar geestes oog.

Meer dan aan de drank en meer dan aan de razernij herinnert Ba's gezicht haar aan de keer dat ze hem zag huilen en ze niet dichterbij durfde te komen, zijn gelaatstrekken zo ingeteerd van verdriet dat door haar goedbedoelde gebaar zijn huid vast zou vergaan. De schedel eronder blootleggen. Nu ligt het bloot, dat stukje gebeente, en het is niet zo angstaanjagend. Ze drukt de sluitingen van de deksel dicht. Draait zich om.

'Sam,' zegt ze en op dat moment, haar ogen nog vol Ba, ziet ze Sams gezicht op eenzelfde manier interen.

'Wat,' zegt Sam.

Lucy herinnert zich dan tederheid, iets wat ze met Ma verloren had gewaand.

'Je had gelijk. Ik had naar je moeten luisteren. We moeten een graf graven.'

Ze zag meer dan ze dacht aan te kunnen. Zij verdroeg het terwijl die jongens ineenkrompen. Ze renden weg en hun fantasie zal hen de rest van hun leven achtervolgen. Voor haar, die niet wegdook, is de verwerking van het gruwelbeeld al begonnen. Er welt een golf van dankbaarheid jegens Sam in haar op.

‘Ik schoot met opzet mis,’ zegt Sam. ‘Die bankier. Ik wilde hem angst aanjagen, meer niet.’

Lucy kijkt neer, altijd neer, op Sams glanzend bezwete gezicht. Bruin als modder en even kneedbaar, een gezicht dat zich met jaloersmakend gemak naar emoties vormt. Een palet aan emoties, met uitzondering van angst. Toch is die angst nu daar. Voor het eerst ziet ze haar spiegelbeeld in haar zusje terug. En dit, beseft Lucy, markeert haar moment van moed, dit wel, veel meer dan de pesterijen op school of de druk van de loop van het pistool. Ze sluit haar ogen. Ze gaat zitten, haar gezicht op haar armen. Zwijgen is nu het beste.

Een verkoelende schaduw. Ze ziet het niet maar voelt Sam bukken, zich laten zakken, ook gaan zitten.

‘We moeten nog steeds twee zilveren dollars hebben,’ zegt Sam.

Nellie knabbelt nu bedaard van de graspolletjes, verlost van de last. De last zal snel genoeg terugkomen, maar voorlopig. Voorlopig. Lucy tast naar Sams hand. Ze raakt iets in het zand. Het is de rugtas, achtergelaten door de jongens. Langzaam laat Lucy hem heen en weer zwaaien. Hoort opnieuw de dreun toen de jongens hem weggooiden. Ze graait erin.

‘Sam.’

Een zij gepekeld varkensvlees, vettig stolsel van kaas of zeen. Zuurtjes. En heeelemaal onderin, weggewerkt in het textiel, verborgen, alsof haar vingers niet weten waar te zoeken, alsof ze geen goudzoekersdochter is met een ba die zei: ‘Nou, Lucy meisje, je voelt waar het begraven ligt. Je voelt het gewoon,’ vindt ze de munten. Koperen penny’s. Nikkels met geëtste dieren. En zilveren dollars om op twee witte lillende ogen te leggen, ze naar behoren te sluiten en de ziel naar de grote slaap te zenden.